

Endnu lidt om Familien Dyssel.

Ved C. Klitgaard.

Saavel i Lengnicks Genealogier og Hauch-Fausbølls »Slægthaandbog« S. 155 som her i Tidsskriftet (5. VI. 266 og 6. II. 67 ff.) er der meddelt adskilligt om Familien Dyssel; men baade om den først kendte Mand af Slægten, Martin Dyssel, der 1664 skal være kommen til Altona, som ogsaa om hans Søns, Arnold Christian Dyssels Ungdom vides der meget lidt, og man tør maaske derfor antage, at det nedenfor meddelte kan være af nogen Interesse, selv om heller ikke det giver fyldige Oplysninger.

E. C. Werlauff omtaler, Historiske Antegnelser til Holbergs 18 første Lystspil, Kbh. 1858, 370, en »utrykt Pasqvil«, »Vendelboernes Tankerim over deres Amtmand«, men trods Eftersøgning saavel fra Bibliotekets Embedsmænds Side som ogsaa fra Meddelerens Side vilde det længe ikke lykkes at finde Digtet, da en nærmere Kildeangivelse manglede.

Ved nylig at gennemgaa Manuskriptblandingsbindet Thottske Saml. in 4°, Nr. 1524, fandt jeg imidlertid et Digt med Titel »Windelboernis Tanche-Riim over deris Ismael, Anders Snoldhuus«, og da det er et Spottedigt over Amtmand Arnold Chr. Dyssel, er der vel næppe nogen Tvivl om, at det er det af Werlauff omtalte.

Skønt Rimet ikke kan siges at udmærke sig ved nogen fin Satire eller digterisk Fuldkommenhed, og skønt Forfatteren er unævnt, er det dog ikke uden Interesse, fordi det fortæller os et og andet om Amtmand Dyssel, ligesom det maaske ogsaa kan tages som et Bidrag — om end ikke uvildigt — til hans Karakteristik. Jeg formoder, at Digtet er fra 1709—10, da det indledes med en Lykønskning til den opnaaede Rang (Etatsraadstitlen), som han »søgte efter Ordre efter den gode Bartholin«, og Christoffer Bartholin, til hvem her sigtes, blev Etatsraad 1709.

Om Dyssels Ungdom siger der, at »Stalddreng har du været før paa den cæsarisch Reise, hvormed vel maa forstaas, at Dyssel var med paa Just Juels Rejse i Rusland 1709—11 (se G. L. Grove, En Rejse til Rusland under Tsar Peter, 1893).

Dernæst siges der, at Dyssel er »vorden Strandforpagter«, hvormed antagelig menes Forpagter af de kongelige Strandrettigheder i Vendsyssel og Thy, der paa hin Tid bortforpagtedes for 3 Aar ad Gangen for en aarlig fast Afgift. I det 17. Aarhundrede havde Ritmester Adam Andreas Fos til Dalum den kongelige

Strandrettighed i Vestervig, Ørum og Aalborghus Amter i Forpagtning og tog 1685 sin Svoger Tage Høg til Frøslev i Kompagni, og 1716 blev Rettigheden i Aalborghus Amt bortforpagtet til en Thorsager.

I Aarene 1682—1690 var Dyssel Ridefoged paa Sønder Elkjær i Sulsted Sogn, hvor han dog muligvis i de senere Aar ogsaa var Forpagter af Gaarden; af hans Børn maa Morten, Bartholomæus, Henrik og Thøger være fødte før Forældrenes Ankomst til S. Elkjær, og medens de boede her, fødtes dem følgende Børn (døbte): Ejler Christian, 1682; Ingeborg Dorte, 1683; Peter Johan, 1684; Lisbet, 1685; Arent, 1686; Jakob, 1687; Kirstine Marie, 1688; Frederik Christian, 1690; og efter deres Bortflytning maa være født Mathias (ikke myndig 1716), Christoffer (ikke myndig 1716) og Kirstine Marie (ugift 1716). Vi faar saaledes 11 Sønner og 4 Døtre; ved Daabsforretninger i Sulsted træffer vi som Faddere Christian Spormann og Thøger Spormann, antagelig Fru Dyssels Brødre, samt Kirsten Mortensdatter, maaske Amtmand Dyssels Søster.

1689 forpagtede Arnold Dyssel Børglum Kloster af Dronning Charlotte Amalie, og samme Aar købte han, der var avanceret til Admiralitetsassessor, hvilken Titel efterhaanden udviklede sig til Kancelli-, Justits- og Etatsraad, af Admiral Jens Rodsten Hovedgaarden Sejlstrup med Gods, paa hvilken Gaard han derefter tog Bopæl.

Naar der i Digtet hentydes til hans 2 Herregaarde, menes hermed foruden Sejlstrup Hovedgaarden Lundergaard med Gods i Hvetbo Herred, hvilken han 1704 købte af Etatsraad Chr. Ludvig von Plessen (se min Hvetbo Herred II. 440 ff.).

Naar der endvidere i Digtet siges, at Dyssel gjør Uret mod alle, tør man vel næppe bedømme ham ud fra et saadant Udsagn; men der kan dog henvises til Biskop Jens Bircherods Erklæring (Personalh. Tidsskr. 3. V. 80) i en af Dyssel 1705 rejst Tiendesag, at i de Sogne, hvor Dyssel havde jus patronatus (Sejlstrup og Saltum, senere ogsaa Hune), spændte han Bøndernes Afgifter for haardt.

Hvad endelig angaar Anledningen til Digtets Fremkomst, da synes det at være foranlediget af en mundtlig eller skriftlig Udtalelse af en »liden Æsel-Unge«, der har sagt noget til Gunst for Dyssel, som 1703 var blevet Amtmand over Aastrup, Børglum og Sejlstrup Amter, hvilke Amter hidtil, ligesom ogsaa efter Dyssels Død 18. Aug. 1714, havde været forenede med Aalborghus Amt under én Amtmand.

Med Hensyn til Gengivelsen af Digtet skal bemærkes, at

Originalafskriftets Brug af store og smaa Bogstaver i Flæng ikke er fulgt, ligesom Manglen af Interpunktionstegn er afhjulpet.

Windelboernis Tanche-Riim over deris Ismael, Anders Snoldhuus¹⁾.

Til Lyke Snoldhuus med Din Rang,
 Du interneret Abe,
 Een hver dog kiendte Din Talent,
 Som er en Hæst at skrabe;
 Thi Stalddreng har Du været før
 Paa dend cæsarisch-Reise
 Og wartet op for Herre-Dør,
 Hvi vil Du nu saa kneise?
 Du Strandforpagter vorden est
 Med tvende Herresæder,
 Dermed fortien Du Galgen bedst,
 At mand Dig ikke træder.

En hæsliig Dødning er Dig lig,
 Som mand har glemt at jorde,
 Dend Helt, sidst førte med Dig Krig,
 Paa jysk var Hiorings Hiorde²⁾;
 For Heltens Hiurdekiep og Staf
 Din Snøffel maatte dantze,
 I saadan Compagnie og Lau
 Fortien Du Laurbær-Krantze,
 Som giøres skal af hvid Papiir,
 Der paa skal males Harer,
 Det er en Pichel-Heirings³⁾ Ziir,
 Naar hand paa Torvet farer.

Om Snoldhuus veed vi intet got,
 Med minder vi skal lyfve,
 Hans Titul er een Ertz-Hunsfoet,
 Hans Rang iblandt de Tyve,
 Som tienner Kongen uden Løn,
 Men veed sig sielv at lønne,
 For hannem kand ey være Bon,
 Vil man hans Uret skionne.
 Sig mig, hvad stach Dig runchen Skind,
 Du sogte efter Orden

¹⁾ o: Arnoldus Christian Dyssel.

²⁾ o: Hyrde; om et saadant Sammenstød ved jeg intet.

³⁾ = Harlekin — Nar.

Efter dend goode Bartholin¹⁾,
 En erlig Mand i Norden;
 Saa kjær hand er, saa hat er Du
 Og elsket af de onde,
 Til U-ret stedtze er Din Hu
 Mod Skipper, Kiøbmand, Bunde.
 Til Slutning skal Hr. Snoldhuus faae
 Vor Ynske til hans Ære:
 Gif Ravne, Krager, Fugle smaae
 Hans Øyne maa udtære!

Her seer vi fosterfaderlig
 En liden Æsel-Unge,
 Som roser Dig at være rig,
 Vil giøre Dig til Konge.
 Jeg troer, at det Bonde-Mod
 I det indbilte Hierte
 Giør det, Du dommer Dig saa god,
 Som Barnet det Dig lærte.
 Detz U-forstand ieg regner ey;
 Men Du hoffærdig Oxe
 Bør have Hug paa Hiøring Vey,
 Saa lenge Kiep kand voxte;
 Dys, Dyss, jeg meener Dyssel Dig,
 Naar Du mit Riim vil læse
 En Drich Du faar til Skench af mig:
 En Hunsfot paa Din Næsel

¹⁾ Christoffer Bartholin, f. 1657, † 1733, Landsdommer og Ejer af Kaas, fungerede i Aarene 1696—1703 som Vice-Amtmand over Aalborg-
 hus, Aastrup, Børglum og Sejlstrup Amter, medens Henning Meyerone
 var Minister i Paris. Efter de 3 sidstnævnte Amters Overdragelse til
 Dyssel, vedblev han til 1707 at være Vice-Amtmand over Aalborghus Amt.